

ATACURI ASUPRA JURNALIȘTILOR ȘI A ALTOR LUCRĂTORI MASS-MEDIA DIN REPUBLICA MOLDOVA ÎN ANUL 2023

1/ KEY FINDINGS

În anul 2023 au fost identificate și analizate **43 de cazuri de atac/amenințare** în adresa profesioniștilor din domeniul mass-media, inclusiv jurnaliști și redacții ale instituțiilor media tradiționale și media online din Republica Moldova, cu 13 atacuri mai puține decât în anul precedent. Astfel, în ultimii trei ani în Moldova se înregistrează o scădere a numărului atacurilor asupra jurnaliștilor, în 2021 fiind documentate 68 de cazuri (la fel ca în 2020), iar în 2022 - 56 de cazuri.

Datele pentru studiu au fost colectate folosind analiza de conținut din surse deschise în limbile română, rusă și engleză. Lista principalelor surse este prezentată în Anexă.

1. Majoritatea absolută a cazurilor (33 sau 77% din total) au fost atacuri și amenințări non-fizice și/sau în spațiul cibernetic, inclusiv: intimidarea, presiunea, amenințări cu violență și moarte, atacurile în spațiul cibernetic, discreditarea, atacurile cibernetice și de tip DDoS împotriva platformelor media etc. Din anul 2017, acest tip de atacuri rămân a fi principala metodă de presiune asupra profesioniștilor media din Moldova.
2. Spre deosebire de anii precedenți, când principala sursă a atacurilor/amenințărilor non-fizice în adresa lucrătorilor din mass-media au fost oficialii de nivel central și regional, în 2023 cele mai multe atacuri (16 cazuri sau peste 37% din total) au venit din partea unor persoane necunoscute, în principal fiind vorba de atacurile online de pe profiluri și conturi false. Alte 13 atacuri asupra lucrătorilor media (30% din total) au fost inițiate de persoane care nu reprezintă guvernarea centrală sau locală, de cele mai multe ori fiind vorba de participanții la protestele antiguvernamentale.
3. Cele 8 atacuri și încercări de intimidare a jurnaliștilor din partea autorităților au fost inițiate de reprezentanți ai puterii locale și regionale, o situație îngrijorătoare înregistrându-se în special în Găgăuzia - regiune autonomă de la sudul Republicii Moldova.
4. Toate cele 3 atacuri fizice și amenințări la viața, libertatea și sănătatea lucrătorilor media au avut loc în timpul protestelor organizate de partidul politic „Șor”, declarat neconstituțional prin hotărârea din iunie 2023 a Curții Constituționale a Republicii Moldova.
5. Numărul cazurilor de atacuri asupra lucrătorilor media și redacțiilor prin folosirea mecanismelor legale și/sau economice a scăzut puțin în comparație cu anul 2022 (de la 10 la 7 incidente de acest fel) și vizează, în principal, procesele civile, pornite de persoane despre care au relatat jurnaliștii în contextul unor acuzații de corupție și/sau investigații jurnalistice.
6. În 2023, mai mulți jurnaliști și președinta Consiliului Audiovizualului din Republica Moldova au fost declarați persoane indezirabile în Federația Rusă, iar unei jurnaliste i-a fost interzis accesul în regiunea transnistreană care nu se află sub controlul autorităților constituționale ale Republicii Moldova.

Trebuie remarcat faptul că unele atacuri și amenințări nu sunt semnalate public și nu sunt reflectate în mass-media, deoarece mulți jurnaliști consideră că atacurile cibernetice și amenințările non-fizice sunt o parte inevitabilă a activității lor profesionale zilnice și, prin urmare, nu le raportează.

2/ THE POLITICAL SITUATION AND THE MEDIA IN MOLDOVA

În 2023, Republica Moldova [s-a clasat](#) pe locul 28 din 180 de țări ale lumii în clasamentul anual al libertății presei, elaborat de organizația internațională „Reporteri fără frontiere”, îmbunătățindu-și semnificativ situația în clasament față de anul precedent, când s-a clasat pe locul al 40-lea. Acest rezultat este cel mai bun din istoria țării, iar în ultimii cinci ani Moldova a devenit lider la capitolul libertatea presei printre țările Parteneriatului Estic. În același timp, polarizarea și controlul politic asupra media se mențin. Astfel, o parte importantă a platformelor mediatice sunt controlate de către omul de afaceri Ilan Șor, care este un oligarch pro-Kremlin, inclus în listele internaționale de sancțiuni, condamnat în Moldova la 15 ani de pușcărie pentru implicare în fraudă bancară numită „furtul miliardului” și care se ascunde de justiția moldovenească peste hotare, de unde finanțează grupările care încearcă destabilizarea Republicii Moldova.

Potrivit datelor Consiliului Audiovizualului (autoritatea națională de reglementare în acest domeniu) la data de 31 decembrie 2023, în Republica Moldova [activau](#) 53 de furnizori de servicii de televiziune, deținători a 57 de licențe de emisie, și 56 de furnizori de servicii de radiodifuziune sonoră, deținători a 61 de licențe de emisie. În comparație cu anul precedent, a scăzut numărul de furnizori de servicii de televiziune, în special din cauza unor realități economice, inclusiv a veniturilor insuficiente din publicitate.

Potrivit [Barometrului Opiniei Publice din septembrie 2023](#), sondaj realizat de Centrul de Studii Sociale și Marketing „CBS-Research” și Institutul de Politici Publice, 76,3% dintre cetățenii moldoveni folosesc Internetul zilnic, 56,5% se uită zilnic la televizor, 29,4% ascultă radioul, 11,3% citesc cărți, iar 4,7% dintre cetățeni citesc zilnic ziare. Pentru 30,1% din respondenți, prima sursă de informare este televiziunea, iar pentru 53,6% - Internetul. Peste 41,3% dintre respondenți au oarecare sau multă încredere în mass-media din Moldova. Internetul și TV sunt sursele de informații în care cetățenii au cea mai mare încredere - 38,5% și 20,3%, corespunzător. Comparativ cu anii precedenți, se constată o creștere a ponderii cetățenilor care obțin informații de pe Internet (inclusiv site-uri web și rețele sociale) și au încredere în aceste surse, și, dimpotrivă, o scădere a numărului de moldoveni care se informează și au încredere în media tradițională (TV, radio, ziare).

Partidul de guvernământ din Republica Moldova - Partidul „Acțiune și Solidaritate” promovează reformele și integrarea europeană a țării. În anul 2023, au fost adoptate unele legi și hotărâri pentru consolidarea mass-mediei din țară. În 2023 a intrat în vigoare noua [lege cu privire la publicitate](#) (adoptată în 2022), a fost aprobat [Programul național de dezvoltare a mass-mediei pentru anii 2023-2026](#), a fost adoptată noua [Lege privind accesul la informațiile de interes public](#). Pentru prima dată a fost desemnată o autoritate publică centrală (Ministerul Culturii) care va fi responsabilă de coordonarea politicilor publice în domeniul mass-media.

În contextul stării de urgență care a fost declarată în R. Moldova după începutul războiului Rusiei împotriva Ucrainei (ulterior prelungită de câteva ori prin hotărârile

Parlamentului), în anul 2023 Comisia pentru Situații Excepționale și Serviciul de Informații și Securitate au luat unele măsuri cu scopul declarat de a proteja spațiul informațional al Republicii Moldova de influențe propagandistice maligne. Astfel, în 2023 au fost suspendate licențele de emisie a șase posturi TV (în decembrie 2022 fuseseră suspendate licențele altor șase posturi TV), iar mai multe site-uri care promovau războiul și ura și justificau acțiunile militare ale Rusiei în Ucraina au fost blocate.

3/ GENERAL ANALYSIS OF ATTACKS

În anul 2023 au fost semnalate 43 de atacuri asupra colaboratorilor mass-media, cu 13 mai puține față de anul 2022, când au fost raportate 56 de incidente. În ultimii ani se înregistrează o tendință de descreștere a numărului de atacuri asupra colaboratorilor media.

Din totalul atacurilor, 33 de cazuri sau 77% au fost atacuri și amenințări non-fizice și/sau în spațiul cibernetic; în 7 cazuri mass-media și instituțiile mediatice au fost atacate prin folosirea mecanismelor legale și/sau economice; au fost semnalate și 3 cazuri de atacuri fizice și amenințări la adresa vieții, libertății și sănătății lucrătorilor media.

Principalele surse ale atacurilor asupra colaboratorilor media în anul 2023 au fost: persoane necunoscute cu identități false care au etichetat, intimidat și amenințat jurnaliștii cu moartea și agresarea fizică pe rețelele sociale (17 cazuri sau peste 39,5% din total); persoane fizice și reprezentanți/simpatizanți ai unor structuri și grupuri politice de opoziție (13 cazuri sau circa 30% din total), în 10 cazuri (peste 23%) a fost vorba de reprezentanți ai puterii la nivel regional, inclusive a administrației nerecunoscute din regiunea transnistreană, iar în 3 cazuri (circa 7%) atacurile au venit din partea autorităților Federației Ruse.

În anul 2023, au fost atacați sau amenințați colaboratori ai 19 instituții și organizații media din Moldova. De cele mai multe ori, ținta atacurilor au fost colaboratori ai portalului **Nokta.md** din Comrat (autonomia găgăuză) și ai postului de televiziune **TV8/portalul Tv8.md** - 9 cazuri și, corespunzător, 8 cazuri; ai publicației de investigații **Ziarul de Gardă** (5 atacuri) și trustului media **Jurnal** (3 atacuri). Au mai semnalat atacuri portalurile **Newmaker.md**, **Ialovenionline.md**, **Zonadesecuritate.md**, **Centrul de Investigații Jurnalistice**, **proiectul media CU SENS**, **Tuk.md** (Taraclia), **Nordnews.md** (Bălți), **postul de radio Europa Liberă**, **Elita TV** (Rezina) și alte instituții media.

4/ PHYSICAL ATTACKS AND THREATS TO LIFE, LIBERTY, AND HEALTH

În 2023 au fost semnalate 3 cazuri de atacuri fizice și amenințări la viața, libertatea și sănătatea colaboratorilor mass-media din Moldova, numărul acestui tip de atacuri fiind în descreștere față de anul 2021, când au fost înregistrate 7 astfel de atacuri. Toate cazurile au fost înregistrare în timpul protestelor antiguvernamentale organizate de partidul „Șor” și au fost provocate de protestatarii nemulțumiți de întrebările pe care le puneau jurnaliștii și de faptul că erau filmați.

- Pe 28 februarie 2023 câțiva locuitori ai orașului Cupcini din raionul Edineț, care se deplasau organizat să participe la protestul partidului „Șor”, și-au manifestat nemulțumirea că erau filmați, au fost agresivi cu jurnaliștii

portalului **Nordnews.md**, iar unul dintre bărbați l-a lovit pe jurnalistul **Nicolai Coșeru**.

- Pe 14 martie 2023, **Nadejda Roșcovanu**, fotoreportera portalului Jurnal.md, a fost agresată fizic de mai multe persoane în vârstă la protestul organizat de partidului „Șor” în centrul Chișinăului. Inițial, protestatarii au fost supărați că sunt filmați fără permisiune, deși se aflau în grădina publică. Ulterior, au jignit-o pe jurnalistă și au agresat-o fizic.
- Pe 7 mai 2023, jurnalistul portalului **Newsmaker.md** **Denis Borșevici** a fost lovit de un obiect aruncat de unul dintre protestatarii participanți la protestele organizate de partidul „Șor”.

La fel, numărul atacuri fizice asupra colaboratorilor media înregistrate în 2023 este cel mai mic din anul 2017.

5/ NON-PHYSICAL AND/OR CYBER-ATTACKS AND THREATS

Atacurile și amenințările non-fizice și/sau în spațiul cibernetic rămân a fi cea mai frecventă formă de presiune asupra colaboratorilor mass-media în Moldova, iar ponderea acestora în numărul total al atacurilor crește. Astfel, în 2023 au fost semnalate 33 de atacuri și amenințări nefizice, ceea ce reprezintă 77% din totalul de 43 de atacuri (în anul 2022, ponderea acestui tip de atacuri a fost de 67%, iar în 2021 - 60% din totalul de incidente semnalate).

Principala metodă de presiune non-fizică sunt intimidările, amenințările cu violența și chiar cu moartea, inclusiv în spațiul cibernetic (19 incidente raportate în 2023). A crescut semnificativ numărul atacurilor cibernetice, de tip DDoS și alte incidente hacking, inclusiv phishing și doxxing, în 2023 fiind semnalate 12 incidente de acest fel - cel mai mare număr din anul 2017.

Iată câteva exemple de atacuri non-fizice:

- La 7 februarie 2023, vicepreședintele Adunării Populare a Autonomiei Găgăuze **L. Kiosea** și doi activiști politici l-au atacat verbal pe **jurnalistul Nokta.md Mihail Sirkeli** într-un program al postului public regional de televiziune GRT în legătură cu opiniile sale critice asupra referendumul care a avut loc în autonomia găgăuză în februarie 2014 și care a fost apoi declarat ilegal de instanțele din Republica Moldova. Invitații emisiunii l-au numit pe **M. Sirkeli** „murdar” și au spus că promovează „propaganda LGBT” pentru că este la fel.
- Pe 16 februarie 2023, centrul de presă al Comisiei Unificate de Control a refuzat acreditarea **jurnalistei portalului Zonadesecuritate.md Irina Tabaranu**. Decizia a fost revizuită după intervenția delegației Republicii Moldova, iar pe 3 martie acreditarea a fost oferită.
- Pe 12 și 16 martie 2023, la protestele organizate de formațiunea „Șor” (la care participă persoane plătite), protestatarii au fost agresivi cu **jurnaliștii Viorica Tătaru și Andrei Captarenco**.
- Pe 22 și 24 martie 2023 și pe 9 mai 2023, **jurnalista Viorica Tătaru**, care a filmat protestele organizate de formațiunea „Șor”, a fost insultată și umilită de un utilizator al conturilor false de Facebook de pe rețeaua de socializare și numită „prostituată”, „mizerabilă”, „gunoiul lui Soros” etc.

- La 21 mai, președintele Adunării Populare din Găgăuzia, Dmitri Konstantinov, a refuzat să răspundă la întrebările **jurnaliștilor Nokta.md**, acuzând portalul că distribuie falsuri, și a promis că se va asigura că „nimeni nu îl citește”.
- La 27 august 2023, **jurnalistul Vitalie Călugareanu (Jurnal TV)** a primit amenințări pe pagina sa de Facebook că va fi bătut în cazul în care va posta ceva împotriva Rusiei.
- La 24 octombrie 2023, **jurnalista Măriuța Nistor** a fost atacată verbal după ce a încercat să-i adreseze întrebări lui Ion Chicu, fost prim-ministru și actual președinte al Partidului Dezvoltării și Consolidării Moldovei (PDCM). În răspunsul său, Chicu a numit-o pe M. Nistor „escortesă mass-media, nu reporter”, iar **Ziarul de Gardă** - „bordel mediatic”.
- La 27 octombrie 2023, **Veaceslav Lupov**, primarul orașului Taraclia, i-a interzis **jurnalistului portalului Tuk.md** să filmeze întâlnirea lui cu alegătorii, care avea loc într-un spațiu public. Lupov și susținătorii săi au fost agresivi față de **jurnalistul Tuk.md**, cerându-i **jurnalistului** să închidă camera și amenințându-l că va avea probleme de sănătate.
- La 28 decembrie 2023, după publicarea unei anchete jurnalistice, oligarhul **Ilan Șor** a agresat verbal **jurnaliștii proiectului media CU SENS** în cadrul unei conferințe de presă online. El a folosit un limbaj agresiv și i-a amenințat pe **jurnaliști** că îi va distruge.

Comparativ cu anii precedenți, a crescut semnificativ numărul de atacuri cibernetice, atacuri DDoS și alte incidente de hacking, inclusiv phishing și doxing. 12 astfel de incidente au fost raportate în 2023 - cel mai mare număr din 2017. Iată câteva exemple:

- La 25 septembrie 2023, cel puțin trei site-uri de știri din Moldova au fost vizate de atacuri DDoS coordonate de hackeri pro-ruși. **Newsmaker.md**, **Ziarul de Gardă** și **Nokta.md** au fost vizate în diferite momente ale zilei. **Newsmaker.md** a raportat că a reușit să-și apere site-ul și să păstreze accesul la acesta, în timp ce pagina **Ziarului de Gardă** a fost indisponibilă cititorilor timp de aproximativ 20 de minute înainte ca serviciile tehnice să restabilească accesul complet.
- Pe 21 septembrie, pagina principală a site-ului **TV8.md** a fost clonată. Informații false au fost apoi publicate pe un site web cu aspect identic.
- Pe 25 septembrie, pe canalul Telegram „Narodnaya Cyber Armia” a apărut un mesaj în limba rusă prin care se anunță intenția de a sparge site-urile **Zdg.md** și **Nokta.md**. La scurt timp după ce acest mesaj a fost postat, site-ul nu a mai fost accesibil. Atacul cibernetic a durat aproximativ 20 de minute.
- În 2023, au semnalat atacuri cibernetice și DDoS asupra resurselor sale web (în unele cazuri - de mai multe ori), de blocare nejustificată și încercări de piratare a site-urilor și paginilor personale în rețelele Facebook, Instagram, YouTube **redacțiile TV Moldova 1/ Bună seara, Jurnal TV, Zdg.md, Nokta.md, Newsmaker.md, Tv8.md, Vocea Basarabiei TV** ș.a.

6/ ATTACKS VIA JUDICIAL AND/OR ECONOMIC MEANS

In 2023, 7 cases of attacks via judicial and/or economic means were recorded (16,3% of the total number of incidents). În câteva cazuri, a fost vorba de atacuri din partea Federației Ruse împotriva unor **jurnaliști** care au fost declarați indezirabili, dar și din partea autorităților nerecunoscute din regiunea transnistreană. Unele redacții

au fost atrase în procese civile pe cauze de pretinsă defăimare după publicarea materialelor jurnalistice.

- În februarie 2023, Virgiliu Urechi, medic și fost șef al secției de radiologie a Institutului Oncologic Chișinău, care a fost reținut de Centrul Național Anticorupție al Republicii Moldova pentru luare de mită în 2022, a trimis cereri preliminare de chemare la mai multe redacții, susținând că onoarea și demnitatea fuseseră lezate de articolele publicate. El cere daune morale de 500.000 de lei moldovenești (cca 25.000 Euro) de la **Centrul de Investigații Jurnalistice**, **portalurile Anticoruptie.md și Sanatate.md** și 1.000.000 de lei moldovenești (cca 50.000 de euro) de la **Ziarul de Gardă**.
- La 18 august 2023, Federația Rusă a interzis intrarea pe teritoriul său a 20 de cetățeni moldoveni, inclusiv 18 parlamentari, directorul adjunct al Poliției de Frontieră și **directorul Asociației Presei Independente (API) Petru Macovei**.
- La 21 septembrie 2023, **fotojurnalistei Elena Covalenco** i s-a interzis intrarea în regiunea transnistreană. Covalenco a fost informată despre decizie în timpul unui control de rutină la frontiera administrativă, în timp ce călătorea cu alți doi jurnaliști din Chișinău pentru a relata despre un meci de fotbal la Tiraspol. Potrivit lui Covalenco, interdicția a fost legată de o călătorie din iunie, când ea a însoțit în această regiune o jurnalistă a postului public german Deutsche Welle (DW).
- La 3 octombrie 2023, Federația Rusă a interzis intrarea în țară a două persoane din Republica Moldova, printre care **Liliana Vitu, președinta Consiliului Audiovizualului și Mihail Sirkeli, jurnalist la portalul de știri Nokta.md**.
- Pe 5 octombrie 2023, fostul director adjunct al Serviciului de Securitate și Informații din Moldova, Alexandru Bălan, a amenințat **TV8** cu sancțiuni, după publicarea unui articol în care se spunea că a fost prins la volan în stare de ebrietate și a fost implicat într-un accident rutier. A. Balan i-a acuzat pe jurnaliști că au răspândit defăimări și au cerut ștergerea articolului și publicarea dezmințirii.